

Aleš Česen

Storžič se je, krasen in bel, zgolj za hip pokazal med oblaki, ko smo Aleša Česna v ponedeljek obiskali na domu v Predddvoru. Le malo prej se je vrnil z Antarktike, kjer že leta dela kot gorski vodnik za eno od turističnih agencij. Na vprašanje, ali se mu je že uspelo aklimatizirati na slovenski hribovski zrak, je smeje dejal, da to ni težko. Udobje doma je neprimerno boljše kot bivanje na sedem tisoč metrov in več nadmorske višine, kjer vladajo res zahtevne razmere. Teh je navajen, saj pleza že od otroštva.

✍ ANJA INTIHAR
📷 JOŽE SUHADOLNIK

Zahtevni vzponi te vsega posrkajo, saj gre na koncu vedno zares

Nekaj dni po našem pogovoru je Aleš Česen v Italiji skupaj s soplezalcem Tomom Livingstonom prejel zlati cepin za dva tisoč višinskih metrov dolgo prvenstveno smer po zahodnem grebenu 7952 metrov visoke gore Gašerbrum III na severu Pakistana. Slovenski alpinist je eden od zgolj šestih alpinistov, ki so za vrhunski alpinistični dosežek prejeli kar tri zlate cepine. Pred desetimi leti je prvi zlati cepin prejel z Luko Lindičem in Markom Prezljem za prvenstveni vzpon v severni steni Hagšuja, leta 2019 pa za prvenstveni vzpon v severni steni Latoka I, ki ga je opravil z Luko Stražarjem in Tomom Livingstonom.

Po novici, da bosta s Tomom Livingstonom dobila zlati cepin, ste dejali, da priznanja ne doživljata kot trofejo in da vama je bilo jasno, da gre pri Gašerbrumu III za povsem nadstandardni vzpon. Strokovna javnost vam je absolutno dala prav. V čem vidite presežek vzpona danes, več kot leto dni kasneje?

Brez velikih čustev. Dobro se mi zdi, da sva to speljala. Ta projekt

se je kuhal že dlje časa, saj sva bila dve leti prej neuspešna. Zame in za Toma je bil to vzpon, na katerega sva šla po neuspešnem poskusu. Ponavadi se ne vračava k takšnim vzponom ...

Nikoli?

Marsikdo seveda se. Ampak neuspešnih vzponov je v takšnih zahtevnih hribih precej, vsaj polovica. Toda o tem se ne govori, zato vedno vsi mislijo, da nam uspe preplezati vse, kar se namenimo. To niti približno ni res. Vsaj jaz oziroma moj krog znancev se načeloma ne vrača. Očitno je bil ta vzpon tak, da sva se, a ne vem točno, zakaj.

Ravno to sem vas želela vprašati.

Vanj sva vložila ogromno energije, se »namatrala«, šlo nama je ogromno časa in treninga, logistika je bila zahtevna. Ko sem se z očetom [vrhunski plezalec in alpinist Tomo Česen] pogovarjal o tem, je dejal: »Ja, boš pa šel še enkrat.« Nisem si mislil, da se mi bo dalo. Ko sem razmišljal o ponovnem vzponu, sem to omenil Tomu in je bil takoj za, da spet poskusiva. Lahko tudi ne bi uspelo, ker pri takšnih vzponih gre hitro kaj narobe.

Vi kot alpinist lahko vse naredite prav, ste vrhunsko pripravljene, dorasli smeri. A je še vedno ogromno stvari, ki niso odvisne od vas. Vreme, če nič drugega. Kaj vse se je moralo poklopiti pri odpravi na Gašerbrum III?

Samo vreme ni zadosti, tudi ne zgolj dobre razmere. Velikokrat ti zdravje opesha. Na takšni višini lahko vse pokvari en mali prehlad, ki bi ga doma odpravil jutraj s čajem. Zadnji dan sva že nekako vedela, da bova »pribirala« do vrha oziroma da bova vsaj poskusila.

Pri tako zahtevnih vzponih najbrž ni preprosta niti odločitev, da se boste obrnili. Ne gre le za to, da boste šli kar po isti poti nazaj, kajne, in bili naslednji dan doma?

Seveda ne. Treba je poskušati dati na stran emocije, kar je težko, potem ko si vložil v projekt toliko vsega. Po drugi strani pa ... Pred tremi leti, če govorim o tem vzponu, sva v nekem trenutku oba ugotovila, da ne bo šlo, in se odločila brez debatiranja.

Ugotovila ali začutila?

Jasno je bilo, da bova preveč tvegala, če bova še tiščala naprej. Odločitev je bila zoprna in grenka, vendar obenem tudi lahka. V tako visokih hribovih si lahko še tako dobro pripravljani, a včasih pač ne gre. Dosti lažje je načrtovati zahteven vzpon v naših hribovih ali v Alpah, morda tudi na šesttisočaku, čeprav je tudi tam že več tveganja, ali se vse poklopi. Je pa vsekakor lažje načrtovati, kdaj boš to preplezal. Zato takšne odprave, na kakršno sva šla midva, niso priljubljene, saj je lahko izplezen zelo hitro ničeno.

In neuspeh je vedno neosvojeni vrh?

Mi ne hodimo zato, da bomo osvojili vrh, čeprav glavni in končni cilj seveda je vrh. Mi gremo, da bomo na ta vrh prišli na način, ki je nam domač. Torej s stilom, ki ga gojimo zaradi naših vrednot. Ni torej vprašanje, ali bomo prišli na Everest, temveč, kako – po težki smeri, niti ne nujno novi. Kot alpinisti, recimo, ne gremo na Triglav čez Plemenice, ampak navadno po Severni steni. Katero smer boš izbral, je odvisno od tega, kaj imaš takrat za svoj cilj, kako se počutiš ...

Alpinizem je zelo fizična dejavnost. A se zdi, da je bolj kot drugi športi tudi duhovna dejavnost. Da ne more biti nekaj tekmovalnega. Ali pač?

Beseda duhovna mi ni najbolj všeč. Sliši se, kot da bi alpinizem povzdigovali, a se mi to ne zdi prav. Jaz ne vidim spiritualne komponente, čeprav vsekakor gre za mentalno dejavnost. Če si močan mentalno, se lahko tudi fizično malo »slepaš«. Obratno gre težje. Ampak res zahtevni vzponi te posrkajo celega, najbrž zato, ker gre na koncu vedno

zares. Če delaš stvari narobe, lahko tam ostaneš za zmeraj. Na maratonu ali kolesarski dirki imaš možnost odstopa. V hribovih resda tudi, vendar je sestop dosti krat težji kot vzpon, ki si ga opravil, preden se odločiš za povratek. Po drugi strani, če še malo »potunkam« alpinizem kot šport, ga je kot takega težko opredeliti, ker dosežkov ne moreš meriti na objektivni način. Danes greš na goro po eni smeri, jutri bodo razmere lahko že drugačne, a je vmes le en dan. Težko je torej reči, ali je najin vzpon res boljši od nekega drugega ali najinega prejšnjega. S tega vidika gledano je alpinizem kvazišport ali pa nekaj čisto rekreativnega.

Prej ste omenjali vrednote. Kakšne ste vi naši oziroma jih iščete v alpinizmu? Kakšna je pravzaprav ta povezava?

Zame je pomemben, kot sem že rekel, način. Veliko laikov me sprašuje, ali od nekega trenutka naprej uporabljam dodatni kisik ali pomoč nosačev. Če uporabljáš kisik, je to najboljši doping, ki ga imaš lahko v visokih hribovih. Kolesarja nihče na vpraša, kaj uživa, da bo hitreje vrtel pedale, ker je jasno, da se gredo ferplej.

Saj ni nič narobe z drugimi oblikami gorništvá, samo to ni alpinizem. Vsak ima svoje vrednote. V alpskem svetu, kjer smo mi odraščali, to pomeni, da boš iz baznega tabora šel s svojim nahrbtnikom. S tem, kar imaš v njem, boš moral preživeti in plezati, brez dodatnih pomoči od zunaj ali tehničnih varoval.

»Ko si v steni, med živimi in napol živimi bitji, samega sebe na neki pameten način ponižaš,« mi je pred leti Igor Škamperle odgovoril na vprašanje, zakaj pleza. Čutite podobno? Pred goro se najbrž počutite majhnega ...

Kruto okolge gora te prisili, da si nekako ponižen. Ne moreš blefirati.

O užitku se vsaj v najvišjih hribovih ne da govoriti, kajne?

Če nekdo reče, da nad sedem tisoč metri ali še višje res uživa, malo blefira. Ali pa sem samo jaz tako soft, ne vem. (Smeh.) Seveda je vprašanje, zakaj grem tja, če ne uživam. To sprašujem tudi sebe. Gre za izziv. Na neki čuden način pa vendarle tudi uživamo. A ne v trenutkih, temveč v načinu življenja.

Večina nas ne bo nikoli videla in doživela najvišjih gora. Se imate v nekem smislu za izbranca?

Saj ni treba biti vrhunski alpinist, da greš na šest, sedem ali tudi osem tisoč metrov visoke vrhove. Če ima nekdo dovolj motivacije, so nekateri kar dostopni. A če nimaš precejšnje hribovske podlage, se ne moreš kar odločiti in iti čez dva mesece v visoke gore, kvečjemu šele v nekaj letih.

Ampak vi zdaj govorite o komercialnih odpravah.

Ni nujno. Komercialne so seveda najlažje dostopne. Vsak, ki ima spodobno fizično podlago, lahko gre naslednje leto na Everest. Marsikdo z nekaj znanja, kako se recimo gibati po ledenikih, lahko spleza na šest- ali sedemtisočak. Niso tako nedostopni. Je pa res, da mora v to nekaj vložiti, a ne mislim samo finančno, tudi časovno.

V zadnjih letih poslušamo novice o strašni gneči na Everestu. Osemtisočaki so najbrž privlačni, ker so pač – najvišji.

Osemtisočake komercialno zelo izkoriščajo, predvsem Everest in K2, a tudi druge. Predstavljajo blažen mit in očitno je ljudem to privlačno. Lani sva bila s Tomom v bazi, iz katere se gre tudi na Gašerbrum I in Gašerbrum II. Velika večina je bila komercialnih odprav, vendar je bilo vsega mogoče okrog 60 ljudi. Podobno je tudi na drugih osemtisočakih, z izjemo Everesta in K2, kjer je res gneča.

Višina je ogromen faktor, a nikakor ni edini. Vložek za udeležbo na komercialni odpravi, za katero plačaš nekaj deset tisoč evrov, je neprimerno manjši, kot da se razvi-

Na takšni višini lahko vse pokvari en mali prehlad, ki bi ga doma odpravil jutraj s čajem.

ješ v samostojnega alpinista, da boš lahko to počel sam, a na drugačen način. Če ti to ni v interesu, ker si pač izbral drugačno življenje, ni s tem čisto nič narobe, morda celo obratno. In če kljub temu želiš na visoko goro, greš pač s komercialno odpravo.

Ste vi radi sami na gori?

Da.

Kratko in jedrnato.

Včasih sem zelo rad čisto sam, včasih tudi s kolegi soplezalci. Ker je lepo s kom tudi poklepeta. Gneče res ne maram.

Si potem izbirate gore in smeri, na katerih ni gneče?

Da, ampak ne zato, ker tam ni gneče. Gneče ni, ker so gore takšne, ki si jih rad izberem. Na Gašerbrum III sta bila pred najinim prihodom na vrh uspešna samo dva vzpona in tako bo najbrž ostalo še kar nekaj časa. Zato, ker tja ni lahko prilesti niti po najlažji smeri, po kateri sva šla midva dol. Veliko ljudi to ne zanima, s čimer ni čisto nič narobe.

Vedno me je zanimalo, kako se pripravite na vzpon po smeri, po kateri ni (skoraj) nihče plezal. Od

kod dobite podatke? In koliko je v takšnih primerih improvizacije, če ne veste veliko, kam se podajate?

Navajeni smo, da se ne moreš pripraviti, ampak alpinisti, ki plezamo bolj zahtevne nove smeri v višjih hribovih, imamo s tem ogromno izkušenj. Nekako znaš prebrati goro s slik, vidiš, kje boš lahko plezal. Glavna stvar je seveda improvizacija. Včasih je je več, drugič manj. Vedno si narediš čim bolj podroben plan, morda gre pri tem bolj za psihično pripravo kot kaj drugega, ker zgodi se, da se plan čisto podre. Vendar smo navajeni reševati te probleme z improvizacijo.

To se zanimivo odraža tudi pri mojem vodniškem delu. Velikokrat grem s kakšnim gostom plezat tja, kjer še nikoli nisem bil. Enkrat sem v Švici blizu Matterhorna plezal z gostom po še kar kompleksnih grebenih in sem mu na koncu rekel, da sem prvič tukaj. Ni mi verjel, ker sem ujel vse linije. Ampak to so izkušnje. Z njimi dobiš občutek za hribe. Saj se ne odločiš vedno prav, ni pa te več strah neznane stvari, ker veš, da jo boš že nekako rešil. Če ne, pa veš vsaj, kako boš prišel dol.

Gre tudi za neke vrste nagon?

Mogoče bi temu lahko tako rekel, ne vem. Od človeka do človeka je odvisno, kdo ima boljši občutek. Težko je reči, zakaj bom jaz v primerjavi s kom drugim izbral boljšo ali slabšo smer na kompleksnem terenu, na katerem sem prvič.

Rekli ste, da se z leti naučite prebrati goro. Kako dobro sta jo prebrala s Tomom? In koliko je bilo pri vajinem vzponu improvizacije?

Lani malenkost manj, ker sva šla tja drugič. To smer sta pred nekaj desetletji plezala samo še dva Škota, ki pa nista prišla na vrh. Od njiju sva dobila nekaj podatkov, a seveda nisva vedela čisto vsega. Do sedem tisoč metrov je bila stvar kar predvidljiva, potem pa sva morala improvizirati in plezati čisto po občutku.

O kakšnih časovnih komponentah govoriva, ko se odločate, ali boste plezali levo ali desno? O minutah, urah ali celo dnevu? Kako hipne morajo biti odločitve v tistem zahtevnem okolju?

Včasih te razmere prisilijo, da moraš razmišljati ves dan, ker neke čepiš zaradi slabega vremena kot kakšna kura. To se zdaj sicer ni zgodilo. V glavnem so odločitve kar hipne in sprotne. A če pri vsaki razglabljaš deset minut – ker teh malih odločitev je veliko –, tudi ne gre.

Je to kot neke vrste šah?

Zelo slabo igram šah. (Smeh.)

Mislila sem glede tega, da morate predvideti vsaj nekaj potez vnaprej.

Včasih si prisiljen iti nazaj, vendar s tem izgubiš veliko energije, časa in

Aleš Česen

Alpinist in vodnik, prejemnik treh zlatih cepinov, najbolj prestižnega alpinističnega priznanja. Žirija je vzpon, ki sta ga med 31. julijem in 4. avgustom lani opravila z Britancem Tomom Livingstonom, opisala kot »dolgo, težko in zelo zahtevno pot«, s katero sta dokazala, da je tudi na najvišjih gorah na svetu še mogoče doživeti pustolovščino. Ko je Česen leta 2019 prejel zlati cepin za prvenstveno 2400-metrsko smer v severnem ostenju Latoka I, je dejal, da je »težko in nehvaležno primerjati in vrednotiti različne vzpone«.

Težko je reči, zakaj bom jaz v primerjavi s kom drugim izbral boljšo ali slabšo smer na kompleksnem terenu, na katerem sem prvič.

Aleš Česen v steni Gašerbruma III
FOTO TOM LIVINGSTONE

včasih tudi kaj opreme. Mogoče je primerjava s šahom res primerna. Poteze predvidevaš vnaprej in jih sproti prilagajaš. Včasih načrt zdrži deset potez, a se ti pri naslednji vse poruši. To je morda ena od glavnih stvari za nas **alpiniste**. Da rešujemo te probleme.

Kakšna kemija vlada med vami in Tomom, da sta se našla in plezalsko začutila?

Oba morava imeti podobno intuicijo in samospoštovanje. Če ima drugačno mnenje, pomislim, da ima morda prav, in ga ne označim kot bumbarja. Osebnostno se mora-va ujemati tudi v tem, kaj glede vrednot za naju pomeni **alpinizem**, čeprav to ni nujno, da se povsem ujema. Ena najbolj pomembnih

stvari pa je, kakšno tveganje sva pripravljena žrtvovati.

Ugotoviti, kje je vajina rdeča črta?

Da, ampak to je v hribih zelo zabrisano. Lahko se odločiš tako, kot se, in če se izide, si misliš, da si se seveda prav odločil. Lahko pa si imel samo srečo. Jaz kasneje malo analiziram in se poskušam iz odprave nekaj naučiti, sploh če sem naredil kaj narobe ali se je zgodil zaplet oziroma, bog ne daj, nesreča.

Kdo od vaju se je odločil, da gresta še enkrat na Gašerbrum III?

Mislím, da sem jaz prvi to izrekel naglas, ampak sva se takoj uskladila.

Ko sem leta 2018 pisala članek o vas in vašem uspehu na Latoku 1, osvojili ste ga z Luko Stražarjem in Tomom Livingstonom, je imel članek naslov: Trojica snela enega zadnjih »svetih gralov« svetovnega alpinizma. Ali alpinisti sploh govorite o vrhovih na tak način?

Ne. Sveti gral je bil nekoč verjetno Everest. Mističnih, še neprepleznih sten je seveda še veliko, a tudi **alpinizem** je širok pojem. Pred nekaj desetletji so bili glavni cilj osemtisočaki. Mislim, da danes skoraj noben **alpinist** nima svetega grala.

Zagotovo pa obstajajo smeri, ki bi jih želeli preplezati?

V tem trenutku, če sem povsem iskren, nimam nekega cilja.

Niste kot poljski alpinist Wojtek Kurtyka, ki je takoj, ko je prišel z odprave, že tuhtal o naslednji in vse podredil temu?

Včasih. Trenutno ne. Ideja o Gašerbrumu III pa se je porodila med odpravo, ko sva z Luko Lindičem plezala tam blizu. Včasih se zgodi, da prideš domov s povsem izdelano idejo, kam boš šel naslednjic.

Kaj pa, če vas izzovem v vprašanju, pod kateri vzpon v zgodovini alpinizma bi se najraje podpisali?

Najbrž nekaj na K2. Verjetno bi še vedno lahko našel samoto na njem in prvinsko avanturo. Čeprav, ko prideš na vrh, greš ponavadi dol po

najlažji smeri, a to pomeni, da se ne moreš izogniti vsemu cirkusu. Mislim, da me zato ne bo tam. Je pa res, da se zarečenega kruha največ poje.

Že vrsto let delate na Antarktiki kot gorski vodnik za eno od turističnih agencij, ki ponuja luksuzne počitnice. Kaj vse vidite pri svojem delu? Koliko so ljudje, vaše stranke, povezani z naravo?

Na Antarktiki so naše stranke ljudje, poslovneži, ki imajo običajno zelo malo stika z naravo. Ko delam z gosti v Alpah, vidim drugačno sliko. V evropskem prostoru smo kljub vsemu bolj v stiku z naravo. Če kdo pri nas prihaja iz mestnega okolja, gre še zmeraj z lahkoto v naravo. A če odrasteš v New Yorku, ni tako preprosto.

Se kdaj zalotite, čeprav je to vaša služba, da obsojate ljudi, ki zmečejo kup denarja za to, da se igrajo avanturiste?

Včasih je vse skupaj res daleč od realnosti, pa ni važno, koliko denarja ima kdo. Kot bi se jaz recimo razglasil za vrhunskega plesalca, vendar bi se polomil prvo sekundo. S tem sicer ni nič narobe, le smešno je. V hribih ne moreš blefirati, kot sem že rekel, lahko pa blefiráš potem v dolini. Ker **alpinizem** pravzaprav prodajaš z zgodbami. Nikogar ni, ki bo šel za tabo preverjat, kje si bil. Naslednji dan so lahko razmere že čisto drugačne. Severne stene v Triglavu, recimo, ne moreš prodajati za vrhunski **alpinizem**. ●

Alpinista na Gašerbrumu III
FOTO ALEŠ ČESEN